

Uzasadnienie

Polityka rodzinna to jeden z najważniejszych obszarów działania obecnego Rządu. To docenienie i podkreślenie roli rodziny w społeczeństwie jako gwaranta wychowania dzieci – to rodzina jest naturalnym środowiskiem, w którym dorastają dzieci, to w rodzinie dzieciom przekazywana jest wiedza oraz umożliwia się im rozwój umiejętności.

Polityka obecnego Rządu wobec rodziny ma silny fundament – wartości istotne dla Polaków. Rodzina należy do tych najważniejszych i najtrwalszych. Dlatego jej bezpieczeństwo i dobrobyt znajdują się w centrum działań.

Rząd Zjednoczonej Prawicy od samego początku stoi na stanowisku, że obowiązkiem państwa jest wsparcie rodzin. Jego finansowym fundamentem jest, realizowany na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134, z późn. zm.), program „Rodzina 500+”, który wszedł w życie 1 kwietnia 2016 r. To pierwszy od transformacji ustrojowej program, który tak wyraźnie akcentuje konieczność inwestycji w rodzinę, który stanowi jej realne wsparcie. Program przyczynił się do znacznej poprawy sytuacji materialnej rodzin, wzmocnił je i nadał należyty priorytet. To również program, w którym Rząd daje wyraz zaufania do rodzin, poszanowania ich autonomii – to właśnie rodziny decydują na co przeznaczyć świadczenie.

Rodzina 500+ całkowicie zmieniła optykę spojrzenia na wsparcie rodzin przez państwo i stała się punktem odniesienia w debacie o polityce rodzinnej. Dzięki programowi i miliardowym transferom środków pieniężnych do rodzin otworzyliśmy perspektywę rozwoju dla osób, które do tej pory spychane były na margines. Przywróciliśmy im godność.

Wsparcie rodzin poprzez instrumenty polityki rodzinnej jest inwestycją w kapitał ludzki, od którego w dużej mierze zależy kondycja państwa.

Z badania CBOS przeprowadzonego w maju 2018 r. wynika, że działania państwa w obszarze polityki rodzinnej dobrze lub bardzo dobrze ocenia 49% ankietowanych osób. W 2012 roku taką ocenę wystawił średnio tylko co dziesiąty Polak (9%), a rok później ten odsetek wyniósł 13%. „Rodzina 500+” jest uznawana za najlepszy lub jeden z najlepszych sposobów wspierania rodzin niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych.

Za diametralną zmianą postrzegania polityki rodzinnej państwa stoją zwiększone wydatki na rzecz polskich rodzin. W 2015 r. łączne wydatki budżetu państwa na rzecz rodzin

wyniosły 1,78% Produktu Krajowego Brutto. W 2017 r. wyniosły one już 3,11% PKB. Jest to wzrost o 75% wskaźnika udziału wydatków na politykę rodzinną w PKB.

Znaczne środki finansowe corocznie przekazane z budżetu państwa na rzecz rodzin stanowią nie tyle pomoc dla rodziny, co inwestycję w rodzinę i są ściśle skorelowane z działaniami z obszaru podnoszenia wiedzy i wzrostu umiejętności oraz zmniejszania nierówności społecznych.

Działania Rządu w zakresie polityki rodzinnej koncentrują się w szczególności na trzech wymiarach:

- demografia, tj. wzrost liczby urodzeń;
- ograniczenie ubóstwa, w szczególności wśród dzieci;
- inwestycja w rodzinę (poprawa „jakości” kapitału ludzkiego).

Współczynnik dzietności wzrósł z 1,29 w 2015 r. do 1,45 w 2017 r., tj. do najwyższego poziomu od 1997 r. Warto zauważyć, że w Polsce od wielu lat spada liczba kobiet w wieku 15-49 lat i w tym kontekście wzrost liczby urodzeń i współczynnika dzietności w latach 2016-2017 jest bardzo dobrą wiadomością.

Główny Urząd Statystyczny ogłosił, że w 2018 r. urodziło się 387,9 tys. dzieci. To więcej niż zakładały wcześniejsze prognozy GUS – 360,2 tys. urodzeń w 2018 r. (wariant wysoki) i więcej niż zakładano w Ocenie Skutków Regulacji do projektu ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci. W prognozie urodzeń na lata 2016-2026 przyjęliśmy, że w 2018 r. urodzi się 379,5 tys. dzieci.

W latach 2015-2017 ubóstwo skrajne dzieci obniżyło się o niemal połowę, z poziomu 9,0% do 4,7%. Wśród rodzin wielodzietnych ubóstwo zmniejszyło się z poziomu 12,2% do 6,4%, zaś wśród samotnych rodziców o ponad połowę z 6,5% do 2,5%. Szczególnie istotne zmiany zaobserwowano na wsi, gdzie ubóstwo skrajne samotnych rodziców obniżyło się z poziomu 12,1% do 0,7%.. Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wśród dzieci w Polsce spadało najszybciej spośród wszystkich krajów Unii Europejskiej. Przeciętne miesięczne wsparcie na dziecko w rodzinie wzrosło ze 148 zł w 2015 r. do 690 zł w 2017 r.

Wzrost dochodów polskich rodzin od momentu wejścia w życie programu „Rodzina 500+” ma również związek z systematycznym wzrostem wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. W 2015 r. wynosiło ono 1750 zł brutto, w 2016 r. – 1850 zł brutto, w 2017 r. – 2000 zł brutto, w 2018 roku – 2100 złotych brutto, a od 2019 r. minimalne

wynagrodzenie zostało ustalone na poziomie 2250 zł brutto. Zauważyć należy również bardzo dobrą sytuację na rynku pracy, która przekłada się na wzrost przeciętnych wynagrodzeń.

Od momentu uruchomienia na program wydatkowano blisko 68 mld złotych (stan na luty 2019 r.). Obecnie z programu korzysta ponad 3,6 mln dzieci. W całej Polsce programem „Rodzina 500+” objętych jest 52% wszystkich dzieci do 18 lat.

Istota programu „Rodzina 500+” polega na realnym wsparciu rodziców wychowujących dzieci wysoką kwotą świadczenia – 6 tys. zł rocznie na uprawnione dziecko. Wpłaty świadczenia wychowawczego przełożyły się bezpośrednio na poprawę sytuacji dochodowej gospodarstw domowych w latach 2016-2017. W 2016 r. dochód rozporządzalny wzrósł realnie o 7,0%, tj. najszybciej od 2008 r. Główną składową tego wzrostu były wypłaty świadczenia wychowawczego. W 2017 r. dochód rósł nieco wolniej, ale nadal dynamicznie, na poziomie 6,3%.

Wpłaty świadczenia wychowawczego najbardziej przełożyły się na dochód najmniej zamożnej części społeczeństwa. Dochód najuboższych rodzin w Polsce, tj. rodzin z pierwszej grupy decylowej, wzrósł o ponad 35%, zaś rodzin z drugiej grupy decylowej o 20%.

W latach 2016-2017 zaobserwowano także zmianę dynamiki i struktury konsumpcji, w szczególności wśród rodzin wielodzietnych. Pomimo wzrostu wydatków w niemal wszystkich kategoriach w porównaniu do lat 2014-2015, jednocześnie odnotowano spadek udziału wydatków na żywność i transport (tzw. sztywne kategorie wydatków), przy jednoczesnym wzroście znaczenia wydatków bardziej elastycznych, związanych z rekreacją i kulturą, wyposażeniem mieszkania, edukacją, czy żywieniem się i zakwaterowaniem poza domem.

Przyznawane z programu „Rodzina 500+” świadczenie wychowawcze na drugie i kolejne dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia przysługuje niezależnie od dochodu. Świadczenie wypłacane jest również na pierwsze lub jedyne dziecko w rodzinie, ale po spełnieniu kryteriów dochodowych – 800 złotych netto miesięcznie na osobę w rodzinie lub 1200 złotych netto miesięcznie na osobę w rodzinie, której członkiem jest dziecko niepełnosprawne.

Wobec poprawiającej się, na skutek działań Rządu, sytuacji budżetu państwa i istotnie większych wpływów do budżetu, możliwe jest objęcie programem „Rodzina 500+” wszystkich dzieci do 18. roku życia. Pozwoli to na poprawę jakości życia wszystkich polskich

rodzin mających dzieci na utrzymaniu i stanowi dopełnienie kompleksowej polityki państwa dla polskich rodzin.

Proponowana zmiana jest oczekiwana przez społeczeństwo.

Jak wskazano powyżej program „Rodzina 500+” obejmie wszystkie dzieci do 18. roku życia. W związku z tym, w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci należy uchylić przepisy dotyczące wszystkich rozwiązań z zakresu kryterium dochodowego uprawniającego do świadczenia wychowawczego.

Objęcie wszystkich dzieci świadczeniami z programu „Rodzina 500+” spowoduje wzrost wydatków z budżetu państwa na rzecz rodzin do poziomu ok. 4% PKB. Będzie to wzrost o 125% wskaźnika udziału wydatków na politykę rodzinną w PKB w stosunku do wydatków z roku 2015. Poziom wydatków na politykę rodzinną stawia Polskę w samej czołówce państw europejskich i jest dowodem na to, że wsparcie rodzin jest priorytetem Rządu.

Dodatkowo proponuje się wprowadzenie następujących zmian w ustawach związanych z systemami wsparcia rodzin:

- przyznanie świadczenia z programu „Rodzina 500+” w postaci dodatku dzieciom umieszczonym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- wprowadzenie szczególnego, 3-miesięcznego terminu, liczonego od dnia urodzenia dziecka, na złożenie wniosku o świadczenie wychowawcze na nowo narodzone dziecko. Złożenie wniosku w tym terminie będzie skutkowało przyznaniem świadczenia wychowawczego z wyrównaniem od dnia narodzin dziecka,
- wprowadzenie rozwiązania pozwalającego na przyznanie, z zachowaniem ciągłości, świadczenia wychowawczego drugiemu z rodziców dziecka w przypadku śmierci rodzica, któremu świadczenie zostało przyznane na dany okres lub który zmarł przed rozpatrzeniem złożonego wniosku,
- zmiana okresu świadczeniowego na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego,
- wprowadzenie przepisów proceduralnych regulujących sposób postępowania w przypadku zmiany miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się/otrzymującej świadczenie wychowawcze,

– likwidacja obowiązku rozstrzygania o przyznaniu świadczenia w drodze decyzji administracyjnej na rzecz prostszego rozwiązania na wzór sprawdzonego już rozwiązania funkcjonującego w programie „Dobry start” – polegającego na wydawaniu informacji o przyznaniu świadczenia.

Przyznanie świadczenia z programu „Rodzina 500+” w postaci dodatku dzieciom umieszczonym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Nowelizacja wprowadza zmiany w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998, z późn. zm.). W ślad za zmianami obowiązującymi od 1 kwietnia 2016 r., polegającymi na przyznaniu rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka, dodatku wychowawczego w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, a w przypadku placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, proponuje się przyznanie prawa do dodatku w tej samej wysokości na każde dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, placówkach opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego, placówkach opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych.

Na wzór rozwiązania obowiązującego w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego przyjęto zasadę, że dodatek przyznaje się na wniosek dyrektora placówki składany do powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego ze względu na miejsce położenia placówki.

W związku z tym, że placówki opiekuńczo wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne i interwencyjne ośrodki preadopcyjne zaspokajają niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, zdrowotne, edukacyjne i kulturalno-rekreacyjne swoich wychowanków w ramach średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce, celem zaproponowanego dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego jest realizacja specjalnych (dodatkowych) potrzeb dzieci, w szczególności dodatek ten powinien być przeznaczany na rozwój zainteresowań wychowanków placówki oraz zwiększanie szans edukacyjnych i rozwojowych wychowanków.

Mając powyższe na uwadze nowelizacja ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada, że ustalając średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie uwzględnia się wprowadzanego dodatku.

Wprowadzenie szczególnego, 3-miesięcznego terminu, liczonego od dnia urodzenia dziecka, na złożenie wniosku o świadczenie wychowawcze na nowo narodzone dziecko. Złożenie wniosku w tym terminie będzie skutkowało przyznaniem świadczenia wychowawczego z wyrównaniem od dnia narodzin dziecka

W aktualnym stanie prawnym świadczenie wychowawcze przysługuje co do zasady od miesiąca złożenia wniosku. Takie rozwiązanie oznacza, że rodzice w momencie urodzenia dziecka zmuszani byli do bezzwłocznego udania się do gminy w celu złożenia wniosku. Brak bowiem złożenia wniosku w miesiącu, w którym dziecko się urodziło oznacza brak prawa do świadczenia za ten miesiąc.

W związku z powyższym, na wzór rozwiązania funkcjonującego przy przyznawaniu świadczenia rodzicielskiego określonego w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych wprowadza się następujące zmiany (Dz. U. z 2018 r. poz. 2220, z późn. zm.) proponuje się wprowadzenie wyżej wskazanego szczególnego terminu, którego zachowanie daje prawo do świadczenia wychowawczego z wyrównaniem od dnia urodzenia dziecka. Proponowane rozwiązanie dotyczy odpowiednio także opiekuna prawnego i opiekuna faktycznego dziecka

Wprowadzenie rozwiązania pozwalającego na przyznanie, z zachowaniem ciągłości, świadczenia wychowawczego drugiemu z rodziców dziecka w przypadku śmierci rodzica, któremu świadczenie zostało przyznane lub który zmarł przed rozpatrzeniem złożonego wniosku.

Proponowane rozwiązanie pozwala na przyznanie, z zachowaniem ciągłości, świadczenia wychowawczego drugiemu z rodziców dziecka w przypadku śmierci rodzica, któremu świadczenie zostało przyznane na dany okres lub śmierci rodzica który złożył wniosek o świadczenie ale zmarł przed jego rozpatrzeniem

W aktualnym stanie prawnym, w przypadku śmierci rodzica, na którego wydano decyzję przyznającą świadczenie wychowawcze, z dniem śmierci prawo do przyznanego świadczenia wygasa, gdyż jest to świadczenie osobiste, niezbywalne i niepodlegające dziedziczeniu. W konsekwencji, świadczenie to nie przechodzi „z automatu” na drugiego z rodziców dziecka lecz musi on złożyć swój wniosek o świadczenie, na podstawie którego świadczenie przyznawane jest od miesiąca złożenia przez niego wniosku. Dotyczy to również wniosku, który nie został rozpatrzony, a wnioskodawca zmarł przed wydaniem rozstrzygnięcia sprawy przez organ właściwy. Proponowane rozwiązanie dotyczy odpowiednio także opiekuna prawnego i opiekuna faktycznego dziecka.

Zmiana okresu świadczeniowego na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego i w konsekwencji także terminów składania wniosków na kolejny okres

Uwzględniając postulaty samorządów gminnych realizujących świadczenia, w celu uniknięcia przyjmowania i rozpatrywania przez gminy wniosków na nowy okres z różnych systemów wsparcia rodzin z dziećmi na utrzymaniu w tym samym czasie (dotyczy to przede wszystkim wniosków o świadczenie wychowawcze na nowy okres oraz wniosków o świadczenie dobry start, w obecnym stanie prawnym przyjmowanych i rozpatrywanych w tych samych miesiącach co wnioski o świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego, tj. od lipca do października-listopada), projekt zakłada, że począwszy od 2021 r., okres świadczeniowy na który przyznawane będzie corocznie świadczenie wychowawcze, będzie rozpoczynał się 1 czerwca i potrwa do 31 maja następnego roku (obecnie okres ten trwa od 1 października do 30 września następnego roku). Konsekwencją tej zmiany jest odpowiednia zmiana terminów przyjmowania wniosków o świadczenie wychowawcze na okres świadczeniowy, który rozpocznie się 1 czerwca 2021 r. i potrwa do 31 maja 2022 r. oraz kolejne okresy (analogiczną zmianę proponuje się także w odrębnej ale także obecnie procedowanej nowelizacji przepisów regulujących świadczenie dobry start). Projekt zawiera także, analogiczne do aktualnych, regulacje dotyczące terminów rozpatrywania wniosków na nowy okres i kolejne okresy, począwszy od okresu, który rozpocznie się 1 czerwca 2021 r.

Istotne jest, że w 2019 r. wnioski o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, w tym o ustalenie prawa do świadczenia na nowych zasadach, tj. w szczególności bez kryterium dochodowego na okres od 1 lipca 2019 r., oraz wnioski osób które mają przyznane

świadczenie na aktualny okres trwający do 30 września 2019 r., będzie można składać od 1 sierpnia, zaś drogą elektroniczną już od 1 lipca.

Jednak w sprawach z wniosków o świadczenie wychowawcze obejmujących okres przed 1 lipca 2019 r. rozpatrywanych po 30 czerwca 2019 r., prawo do świadczenia wychowawczego będzie ustalane odpowiednio do 30 września 2019 r. z uwzględnieniem jednak stanu prawnego obowiązującego od 1 lipca br., tj. przede wszystkim faktu braku kryterium dochodowego przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres od 1 lipca br. Dotyczy to tzw. spraw wszczętych przed 1 lipca br. i nie zakończonych przed tą datą.

Zaś w sprawach z wniosków o świadczenie wychowawcze złożonych po 30 czerwca br., prawo do świadczenia wychowawczego będzie już ustalane na szczególny, wydłużony okres, który potrwa do 1 maja 2021 r., bez konieczności składania kolejnego wniosku w 2020 r. Zaś od 2021 r., jak zostało opisane wyżej, będzie już funkcjonować docelowy, roczny okres świadczeniowy trwający od 1 czerwca do 31 maja następnego roku.

Projekt zawiera także, analogiczne do aktualnych, szczegółowe regulacje dotyczące terminów rozpatrywania, w oparciu o nowy stan prawny, tj. w szczególności bez kryterium dochodowego, wniosków składanych od 1 lipca 2019 r. i wypłacania świadczeń przyznanych na ich podstawie.

Istotne jest, że w celu zapewnienia: z jednej strony czasu na złożenie wniosku dla osób ubiegających się od 1 lipca br. o świadczenie wychowawcze bez kryterium dochodowego, gwarantującego przyznanie świadczenia od 1 lipca br., a z drugiej strony czasu dla organów właściwych na rozpatrzenie tych nowych wniosków i wypłatę przyznanych świadczeń dla bardzo dużej liczby nowych świadczeniobiorców, analogicznie do startu programu „Rodzina 500+” w 2016 r., projekt zawiera regulacje szczególne, zgodnie z którymi, złożenie wniosku w okresie od 1 lipca 2019 r. do 30 września 2019 r. gwarantuje przyznanie świadczenia wychowawczego i jego wypłatę w odpowiednim terminie z wyrównaniem od 1 lipca 2019 r. Oczywiście, jeśli będzie to wniosek złożony przez osobę, która ma już przyznane świadczenie do końca września 2019 r. na podstawie decyzji wydanej na podstawie przepisów dotychczasowych (bo takie osoby również będą mogły, tak jak dotychczas, składać od lipca 2019 wnioski o świadczenie wychowawcze na okres od 1 października 2019 r.), rozpatrzenie takiego wniosku polegać będzie na ustaleniu prawa do świadczenia na okres od 1 października 2019 r. do 31 maja 2021 r. Dopiero w odniesieniu do wniosków składanych po 30 września 2019 r. obowiązywać będzie funkcjonująca od początku istnienia programu

„Rodzina 500+” generalna zasada, że świadczenie wychowawcze przysługuje od miesiąca złożenia prawidłowo wypełnionego i kompletnego wniosku bez wyrównania za miesiące minione. Osoby ubiegające się o świadczenie wychowawcze od 1 lipca 2019 r. aby otrzymać świadczenie od lipca nie będą więc zmuszone do złożenia wniosku jedynie w lipcu – aby otrzymać świadczenie z wyrównaniem od 1 lipca br. wystarczające będzie złożenie wniosku w okresie aż 3 miesięcy, tj. w okresie od 1 lipca do 30 września 2019 r. Funkcjonować będą te same, sprawdzone kanały składania wniosków, tj. zarówno droga tradycyjna (np. podczas osobistej wizyty w urzędzie lub drogą pocztową), jak i droga elektroniczna przez sprawdzony przy Programie „Rodzina 500+” kanał bankowości elektronicznej, portal Emp@tia Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz PUE ZUS

Wprowadzenie przepisów proceduralnych regulujących sposób postępowania w przypadku zmiany miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się/otrzymującej świadczenie wychowawcze

W celu usprawnienia procedur przyznawania i realizacji świadczenia wychowawczego, projekt zakłada także wprowadzenie szczególnej regulacji wskazującej tryb postępowania gminnych organów właściwych w przypadku zmiany miejsca zamieszkania osoby, która złożyła wniosek o przyznanie świadczenia wychowawczego oraz osoby, której zostało przyznane świadczenie wychowawcze lecz nie nastąpiła jego wypłata.

W przypadku powzięcia, w trakcie trwania okresu świadczeniowego, informacji o zmianie miejsca zamieszkania osoby, której przyznano już świadczenie wychowawcze, które to świadczenie jest na bieżąco wypłacane w kolejnych miesiącach danego okresu świadczeniowego, dotychczasowy organ właściwy przekazuje wydaną decyzję/rozstrzygnięcie wraz z aktami sprawy (tj. wniosek wraz z załącznikami) organowi właściwemu ze względu na nowe miejsce zamieszkania, w celu jej dalszej realizacji. Organ właściwy ze względu na nowe miejsce zamieszkania realizuje otrzymaną decyzję/rozstrzygnięcie bez konieczności wydawania kolejnej decyzji/rozstrzygnięcia oraz jest właściwy do uchylenia/zmiany prawa do świadczenia oraz do ustalania i dochodzenia świadczeń nienależnie pobranych jeżeli odpowiednio uległa zmianie sytuacja rodzinna lub dochodowa rodziny mająca wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, członek rodziny nabył prawo do świadczeń w innym państwie w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, osoba nienależnie pobrała świadczenie lub wystąpiły inne okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń.

Powyższe rozwiązania wyeliminują pojawiające się wątpliwości (także na gruncie realizacji świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego) co do sposobu postępowania w przypadku zmiany miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się lub otrzymującej ww. świadczenia, ujednolicią i uproszczą sposób postępowania organów właściwych. W szczególności nie będzie potrzeby stosowania budzącej obecnie wątpliwości procedury uchylania decyzji przez dotychczasowy organ właściwy i przekazywania osobie ubiegającej się jej wniosku i dokumentów w celu ich ponownego złożenia już w nowym organie właściwym, co niejednokrotnie było kwestionowane przez organy odwoławcze i sądy administracyjne, a także mogło powodować przerwy w ciągłości prawa do świadczeń, które przysługiwały danej osobie lecz osoba mogła je utracić z powodu zbyt późnego złożenia wniosku w nowym organie właściwym. Projektowane rozwiązania są także zgodne z orzecnictwem NSA (por. I OW 4/08 - Postanowienie NSA z 2008-05-06).

Likwidacja obowiązku rozstrzygania o przyznaniu świadczenia wychowawczego w drodze decyzji administracyjnej na rzecz prostszego rozwiązania polegającego na wydawaniu informacji o przyznaniu świadczenia.

Proponowane rozwiązanie uprości postępowanie i przyspieszy wypłaty przyznanego świadczenia wychowawczego. Zamiast wydawać, podpisywać i doręczać decyzję administracyjną przyznającą świadczenie, organ właściwy wyśle stronie na wskazany we wniosku adres poczty elektronicznej informację potwierdzającą przyznanie wnioskowanego świadczenia, zaś w przypadku braku adresu poczty elektronicznej strona będzie mogła odebrać w postaci papierowej informację o przyznaniu świadczenia. Nieodebranie informacji w żadnym razie nie będzie wstrzymywało wypłaty przyznanego świadczenia. W celu zapewnienia prawa do odwołania obowiązek wydawania decyzji administracyjnych pozostanie w sprawach odmowych, uchyleń, zmiany prawa do świadczenia wychowawczego oraz w sprawach nienależnie pobranych świadczeń. Jest to rozwiązanie na wzór sprawdzonego już rozwiązania funkcjonującego w programie „Dobry start”. Rozwiązanie to dotyczyć będzie także rozstrzygnięć dokonywanych po 30 czerwca br. dotyczących prawa do świadczeń za okres przed tą datą.

Zmiana wysokości kosztów obsługi świadczeń wychowawczych

Przedkładany projekt wprowadza zmiany w zakresie wysokości kosztów obsługi programu „Rodzina 500+” przez gminy. Na konieczność wprowadzenia zmian wskazuje z jednej strony zwiększenie liczby składanych wniosków o świadczenia wychowawcze, a z drugiej znaczące uproszczenie wniosku i procedury ustalania prawa do świadczenia wychowawczego oraz rezygnacja z wydawania i wysyłania decyzji administracyjnych.

Proponowany przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego sposób ustalania prawa w znaczny sposób wpływa na ułatwienie i przyspieszenie rozpatrywania wniosków oraz obniża koszty realizacji zadania.

Proponuje się wykorzystanie przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego bardzo dobrze ocenianych, zarówno przez rodziców jak i samorządy gminne, mechanizmów realizacji programu „Dobry start”.

Z uwagi na rezygnację z kryterium dochodowego przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego nastąpi zdecydowane skrócenie wniosku. Ponadto pracownicy gminni nie będą obciążeni koniecznością ustalania dochodów rodziny ubiegającej się o wsparcie zarówno w momencie startu okresu świadczeniowego jak i w jego trakcie (likwidacja procedury ustalania utraty/uzyskania dochodu). W przypadku wielu rodzin osiągających dochody z gospodarstwa rolnego nie będzie również konieczności ustalania wielkości gospodarstwa rolnego ani opóźnień w realizacji wniosków od tych rodzin, związanych z oczekiwaniem na coroczną publikację we wrześniu przez GUS dochodu z ha przeliczeniowego gospodarstwa rolnego. Rezygnacja z kryterium dochodowego oznaczać będzie również, że znacznemu zmniejszeniu ulegnie zakres przekazywanych przez samorządy sprawozdań z realizacji ustawy.

Wprowadzony zostanie w pełni zautomatyzowany sposób ustalania uprawnienia (w pełni rozwinięte oprogramowanie do realizacji zadania wraz z automatycznymi usługami pobierania danych z rejestrów publicznych).

Projekt przewiduje, na wzór bardzo dobrze przyjętego rozwiązania w programie „Dobry start”, rezygnację z wydawania decyzji administracyjnej (osoba otrzymywać będzie automatycznie generowaną i przesyłaną na adres poczty elektronicznej informację o przyznaniu świadczenia lub w przypadku braku poczty elektronicznej informację będzie mogła odebrać osobiście).

Powyższe zmiany eliminują te elementy ustalania prawa do świadczenia wychowawczego, które przysparzały największych problemów realizatorom świadczeń z uwagi na ich powtarzalność, a przede wszystkim czasochłonność.

Projekt wprowadza również bardzo dużą zmianę mającą wpływ na zmniejszenie kosztów realizacji zadania – przesunięcie okresu świadczeniowego i związanego z nim okresu składania wniosków.

Dotychczasowe przepisy przewidywały, że rodziny składały wnioski o wszystkie świadczenia (świadczenie wychowawcze, świadczenie dobry start, świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego) w tym samym momencie (lipiec – wrzesień), co powodowało spiętrzenie pracy realizatorów świadczeń przede wszystkim w drugiej połowie roku i co za tym idzie nakładało na gminy potrzebę zwiększonej, w tym okresie, obsady kadrowej do realizacji wszystkich ww. zadań..

Przedkładany projekt przewiduje od 2021 r. znaczące przesunięcie momentu składania wniosków o świadczenia wychowawcze na nowy okres świadczeniowy (z lipca na luty), jak i samego okresu świadczeniowego (dotychczasowy październik – wrzesień na proponowany czerwiec – maj). Pozwoli to na bardziej racjonalne rozłożenie pracy w gminach realizujących świadczenia dla rodzin – dzięki różnym okresom rozpatrywania wniosków o ww. świadczenia na nowy okres nie będzie potrzeby zwiększania obsady kadrowej jedynie na kilka miesięcy w roku

Zmiany te dodatkowo spowodują, tak jak to miało miejsce przy programie „Dobry start”, znaczne zwiększenie odsetka składanych przez rodziców wniosków poprzez kanały internetowe, co znacząco ułatwia realizatorom wydanie rozstrzygnięcia w sprawie (wniosek jest automatycznie zaczytywany do systemu bez konieczności jego ręcznego przepisania).

Wszystkie proponowane zmiany powodują, że choć liczba dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego istotnie wzrośnie, to ustalanie prawa do świadczenia wychowawczego będzie zdecydowanie szybsze i mniej pracochłonne, a w trakcie okresu świadczeniowego, na skutek likwidacji kryterium dochodowego i tym samym likwidacji instytucji utraty/uzyskania dochodu, w praktyce odpadnie konieczność weryfikacji przyznanych świadczeń

Mając na uwadze powyższe proponuje się ustalenie kosztów obsługi gmin na poziomie 0,85% otrzymanej dotacji celowej z budżetu państwa na realizację świadczenia wychowawczego.

Zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci koszty obsługi programu „Rodzina 500+” wynoszą obecnie 1,5% otrzymanej dotacji celowej z budżetu państwa na realizację świadczenia wychowawczego. W roku 2018 wydatki na ten cel wyniosły 328 mln zł natomiast szacunek na 2019 r., przy dotychczasowym kształcie programu, wynosi 330 mln zł.

Mając na uwadze, z jednej strony wyżej wskazane czynniki wpływające na koszt realizacji przez gminy programu „Rodzina 500+”, a z drugiej znaczący wzrost liczby rozpatrywanych wniosków proponuje się zwiększenie kosztów obsługi, w wymiarze kwotowym, do ok. 350 mln zł i ustalenie ich na poziomie 0,85% otrzymanej dotacji celowej. W świetle większych wydatków budżetu państwa na świadczenia wychowawcze realizowane przez gminy (w wyniku zwiększonej liczby dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego spowodowanej likwidacją kryterium dochodowego) zmiana ta oznaczać będzie zwiększenie, w wymiarze kwotowym, otrzymywanych przez gminy środków na realizację ustawy o ok. 20 mln zł rocznie, pomimo zmniejszenia wskaźnika procentowego.

Jednocześnie proponuje się w bieżącym roku ustalenie kosztów realizacji ustawy przez gminy na wyższym niż docelowy poziomie - ok. 412 mln zł (na co składać się będzie 1,5% otrzymanej dotacji celowej z budżetu państwa na realizację świadczenia wychowawczego w okresie 1 stycznia – 30 czerwca 2019 r. oraz 1,2% otrzymanej dotacji celowej z budżetu państwa na realizację świadczenia wychowawczego w okresie 1 lipca – 31 grudnia 2019 r.).

Wyższa w 2019 r. kwota przysługujących gminom środków na koszty obsługi, związana jest z koniecznością przyjęcia dodatkowej, znaczącej liczby wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w II półroczu 2019 r. (w szczególności w pierwszych jego miesiącach), weryfikacją i rozpatrywaniem tych wniosków, przyznaniem uprawnienia do świadczenia wychowawczego oraz wypłatami przyznanych świadczeń. Wnioski te w bieżącym roku nadal będą składane i rozpatrywane w okresie składania i rozpatrywania wniosków o ustalenie prawa do świadczenia dobry start, świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Ponadto pozostanie konieczność rozpatrzenia, na podstawie przepisów dotychczasowych, wielu spraw wszczętych przed 1 lipca 2019 i niezakończonych przed tą datą.

Proponuje się, aby projektowana ustawa weszła w życie z dniem 1 lipca 2019 r.

Problematyka regulowana w projekcie ustawy jest zgodna z przepisami prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu zgodnie z § 27 ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Projektowana ustawa nie wywiera wpływu na sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Projekt ustawy nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), gdyż nie zawiera przepisów technicznych.

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248).